

# Toplum Forumu

## Genel Sağlık-İş, toplu sözleşme ve grev

Dr. Bülent ILGAZ\*

Ülkemizde sağlık işkolunda sendikalaşma çalışmalarında ayırım, sendikaların kuruluş aşamalarında yaşandı. Bu aşamaya kadar sürdürülen çalışmalarda ortak tavır alınmaya çalışılmış ve ortak tüzük taslağı üretilmiştir. Şu anda Genel Sağlık-İş tarafından kullanılan Anattüzük bu sürecin ürünüdür ve Kasım 1990'a kadar görevde kalan "Merkez Eşgüdüm Komitesi" tarafından uzun çalışmalar sonucunda hazırlanmış ve sendikalaşma sürecinde yer alan tüm sağlık çalışanlarının katkıları sağlanmıştır. Bu tüzüğün "Sendikaların Amaçları" nı açıklayan 2.2. Maddesi şöyledir; "Demokratik Türkiye'nin temellerinden biri olarak, kamu çalışanlarının diğer tüm çalışanlarla birlikte grevli-toplu sözleşmeli bir sendikal yaşama sahip olmalarına çaba harcar". "Görev ve Yetkiler" i belirleyen 4.2. Maddesi ise; "Toplu iş sözleşmesi yapar, toplu iş uyuşmazlıklarından doğan sorunların çözümünü için her türlü girişimde bulunur ve yargıya başvurur" şeklindedir. Yani Genel Sağlık-İş kurucularının ayrılma nedeni bu maddeler değildir ve olamaz. Bunu tartışmak için bu köşe uygun olmadığı gibi gerek de yoktur. Çünkü enerjimizi harcayacak çok fazla sorunumuz varken, bu tür tartışmalara harcamak bizim için zaman açısından ekonomik değildir.

Sendikamız Genel Sağlık-İş aleyhine Ankara Valiliği tarafından açılan "kapatma" davası, davanın reddi ile sonuçlanmış ve Valiliğin hukuk dışı davranışı karara geçmiştir. Genel Sağlık-İş'in I. Olağan Genel Kurulu hazırlıkları hızla sürmektedir. Bir son dakika değişikliği olmadığı takdirde 15-16 Şubat 1992 günlerinde yapılacaktır. Bugün kamu çalışanlarının sendikalaşma mücadelelerinde belli bir yol alınmıştır. Artık kamu çalışanlarının sendikalaşma mücadelesinde kurumsallaşma aşaması yaşanmakta ve örgütlenmelerin nitel ve nicel yanının güçlendirilmesi çalışmaları sürmektedir. Kamu çalışanları sendikalarının bu dönemde yapacakları en büyük eylem bize göre güçlü örgütler yaratmaktır. Bu amaca ulaşmak için her türlü meşru aracı kullanmak ve çok çalışmak gerekir. Güçlü örgütler olmadan hiçbir eylem başarıya ulaşamaz. Yoksa güçlü olmayan bir örgütün adının "sendika" olması, sansasyonel eylemler yapması, tüzüğünde "grev yapar" yaz-

ması bir şey ifade etmez. Önemli olan; amaç ve bu amaca gitmek için kullanılan araçların doğru seçimidir. Avrupada çeşitli tiplerde kurulan örgütler örgütlenmelerini tamamlayıp sonradan güçlü sendikalara dönüşmüşlerdir.

Böyle bir zorunlu açıklamadan sonra "toplu sözleşme ve grev" olgusunu enine boyuna tartışabiliriz.

Bilindiği gibi grev; işçi sınıfının hak alma mücadelesinde, toplu sözleşme masalarında en önemli silahtır. İşçi sınıfının bir parçası olan memurların da örgütlü mücadelede en önemli silahı olacaktır. Silah olarak grev, sendikaların olur olmaz başvurdukları, her toplu sözleşmede mutlaka kullanılması gereken bir araç da değildir. Grev, başlıbaşına bir örgütlenme olayıdır. İyi örgütlenmemiş bir sendikanın iyi örgütlenmemiş ve meşru olmayan bir grevde başarı şansı çok düşüktür. Dolayısıyla grev, vazgeçilmez bir önkoşul olarak güçlü bir örgüte gereksinim duyar. Güçlülük; nitel, nicel ve maddi yönden güçlülüktür. Güçlü örgüt, tabanın sesini iyi dinleyebilen ve bunu iyi değerlendirebilen, artı tabanını mücadeleye tam olarak sokabilen bir örgüttür. Güçlü örgüt bir işkolunda en azından çalışanın %51'ini örgütlemiş bir sendika olmalıdır. Güçlü örgüt, diğer örgütlerle iyi ilişkiler kurabilmiş, zor zamanlarında onlara destek olmuş ve kendi mücadelesinde onların desteğini alabilen ve bu desteği en verimli bir şekilde kullanabilen örgüttür. Güçlü örgüt deneyimli lider kadrolara, yapılacak eylemlerin yerini, zamanını ve biçimini iyi saptayabilen sorumlu yöneticilere sahip bir örgüttür. Yapılacak eylemler en az riskle en iyi sonucu verebilen eylemler olacak, ancak gerektiğinde radikal eylemlerden kaçınılmayacaktır.

Özellikle 12 Eylül diktatörlüğünün getirdiği kısıtlamalar, işçi sınıfını yeni eylem biçimleri yaratmaya yöneltmiş ve 1984'ten sonra grev yaşağı olan ve olmayan tüm işkollarında hak alma mücadelesinde önemli bir işleve sahip olmuşlardır. Çünkü grev, mutlaka grev dışı eylemlerle desteklenmek zorundadır. Grev yaşağı olan işkollarında ise zaman zaman grev kadar etkili bir silaha dönüşmüşlerdir. Ülkemizde son yıllarda uygulanan grev-dışı eylemlerin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz; iş durdurma, iş yavaşlatma, açlık grevi, yemek boykotu, fazla mesaiye kalma, kan bağışlama, saç-sakal uzatma, toplu istifaya çıkma, alkışlama, miting, yürüyüş, işyeri önünde gösteri yapma, siyah bant takma, toplu telgraf gönderme, imza toplama, bel-den yukarı çıplak gösteri yapma, çocukları okula göndermeme, işe geç gitme, akıl hastanesine başvurma, bordro yakma, telefon kilitleme vs.

Ülkemizde geçmişten gelen bir zaafımız olarak, ne yazık ki güçlü örgütün nasıl oluşturulacağı ve

\* Genel Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı.

benzeri öncelikli sorunlar dururken, sanki her şey hazırmış ve örgüt tam olarak oluşturulmuş gibi çok sonra gündeme gelecek olaylar tartışılır ve garip bir şekilde ayırım nedeni olur. Bunları iyi değerlendiren Genel Sağlık-İş'in ilk sloganlarından biri "Tüm memurlar" sendikalara olmuştur. Çünkü ülkemizde çalışan memur kitlesinin %10'unu bile örgütlemekten, sendikalara çekmeden, sendikaların ayrışma tartışmalarına girmesi garip ama gerçek bir olay olarak önümüze gelmiştir. Genel Sağlık-İş bu aşamada; hiçbir şekilde zaman alıcı ve bıktırıcı polemiklere girmeden kimin "kırmızı" kimin "sarı" kimin "yeşil" olduğu ayrımı ile uğraşmadan, sağlık çalışanlarının sağlıklı ve güçlü örgütlerini yaratma çabasıdır. Sağlıklı ve güçlü örgütü yaratma; bir yandan ilkelerin ve sendikal sorunların her aşamada yeniden tartışılması bazında yürütülürken, diğer yandan çok yönlü mücadele ile de bütünleştirilecektir. Sağlıklı ve güçlü örgütler toplu sözleşme msalarında en doğru tavrı gösterebilen, istem önceliklerini iyi bilen ve istediklerini almak için en uygun mücadele biçimini saptayabilen ve o doğrultuda harekete geçebilen örgütlerdir.

Son söz olarak kurumsallaşma aşamasını yaşadığımız şu dönemde tüm kamu çalışanlarına çağrımızı yineliyoruz; güçlü ve sağlıklı örgütlerimizi yaratmak için, ülkemizde demokrasinin bir yaşam biçimi halinde kurumsallaşabilmesi için tüm memurlar sendikalara.

## Yeni hükümet ve sendikacılık hareketinin sorunları

Yıldırım KOÇ\*

20 Ekim seçimlerinin ardından oluşan Koalisyon Hükümeti, ANAP iktidarından ekonomik ve toplumsal bir enkaz devraldı. Hükümetin önümüzdeki dönemde uygulayacağı politikalar, toplumumuzun en örgütlü kesimi olan işçi sınıfını ve sendikaları çok yakından ilgilendiriyor.

24 Ocak istikrar programı, işgücü maliyetlerinin baskı ve terörle düşürülmesine dayalıydı. Ancak bu baskı ve terör, Türkiye ekonomisinin teknolojik düzeyinde bir sıçramaya yol açmadı. Bir yazarın deyişiyle, "terörizmin olduğu yerde Taylorizme gerek yoktur." Sermaye, işçi sınıfı üzerinde terör uygulayabildiği koşullarda, kârını artırabilmek için emek üretkenliğini daha da artıracak teknolojilere

başvurmadı. Baskı, teknolojik geriliğin zeminini oluşturdu.

Türkiye'nin tümünün bir serbest bölgeye dönüştürülmesi çağdışı üretim yapılarının yaşayabilmesine olanak tanıdı. Bugünkü ekonomik sorunların en önemli nedenlerinden biri, 12 Eylül darbesi sonrasında işçi sınıfı aleyhinde sermayeye tanınan sınırsız sömürü özgürlüğüdür.

24 Ocak istikrar tedbirleri ve özellikle de 12 Eylül sonrasında, Türkiye'nin üretim yapısında bir gelişme sağlanmadı. Sermaye, demokratik denetim mekanizmalarının tümüyle işlemez kılındığı bir dönemde, üretim dışı alanlarda vurgunculuğa kaydı.

Türkiye'de yaratılan değer in önemli bir bölümü, üretken bir etkinliktir bulunmayan bankacılık-bankerlik sektörüne, hayali ihracatçılara, ithalatçılara, ihracatçılara, spekülörlere, rantiyelere aktarıldı.

Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu aracılığıyla uluslararası tekeli sermayenin Türkiye'ye dayattığı politikaların ana amacı, Türkiye'nin bir ucuz işgücü cenneti haline getirilmesi ve dış borçlarının aksamazsız ödenmesi idi. Bu görevlerin yerine getirilmesi süreci içinde Türkiye sermayesi işçi sınıfı için baskı ve terör, kendisi için sınırsız özgürlük sağlanan bir ortamda, vurgunlaştığı ve rantiyeleşti.

Bugün Koalisyon Hükümetinin önündeki en önemli görev, bedelini öncelikle işçi sınıfının ödediği istikrar programının çöküşünün ardından, yeni bir ekonomik önlemler paketi ile sorunları çözmeye çalışmaktır.

24 Ocak programı deneyiminin öğrettiği, işçi sınıfı üzerinde baskı ve terörün uygulandığı koşullarda, Türkiye sermayesinin teknolojik bir atılım yapmadığı ve ayrıca, sınırsız özgürlük içinde, vurgunculaştığı ve rantiyeleştigiğidir. Ayrıca, bu program, işçi sınıfının birlikte kitle mücadelesi verme yeteneğini, sınıf bilincini ve kendisi için sınıf olma doğrultusundaki gelişimini olağanüstü bir biçimde hızlandırmıştır.

Bu nedenle, Türkiye'de tüm emekçi sınıf ve tabakalar açısından, Koalisyon Hükümetinin ekonomik, toplumsal ve siyasal programı son derece önemlidir.

Emekçi sınıf ve tabakalar üzerinde baskı ve teröre dayalı 24 Ocak benzeri bir istikrar programı ne Türkiye'nin ekonomik sorunlarını çözebilecektir, ne de özellikle 1989-1991 döneminin bağımsız kitle mücadelesi deneyiminden başarıyla çıkmış örgütlü işçiler tarafından kabul edilecektir.

Böyle bir yol seçilirse, ülkemizde ücretli emek-sermaye çelişkisi ve bunun siyasal alandaki yansıması olacak olan sendikalar-hükümet çelişkisi hızla keskinleşecek ve daha yaygın ve etkili 3 Ocak genel eylemleri gündeme gelecektir.

Hükümet Koalisyon Protokolunda ve Programında demokratikleşme ve özellikle de sendikal

\* Yol-İş Sendikası Eğitim Uzmanı.